

Nr 159.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till driften av centraldepån för blindas arbeten för budgetåret 1948/49; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 5 mars 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkt 91, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1948/49 till Driften av centraldepån för blindas arbeten beräkna ett anslag av 150 000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga frågan om anslag för nämnda ändamål.

Till uppförande av en centraldepå för blindas arbeten ha under femte huvudtiteln medel anvisats å riksstaten för budgetåret 1939/40 samt å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46. På grund av skilda med förhållandena under krigsåren sammanhängande omständigheter ha emellertid planerade byggnader icke kunnat färdigställas förrän vid årsskiftet 1946/47. Centraldepån, för vars organisation och verksamhet närmare riktlinjer uppdragits i 1941 års statsverksproposition (V ht, punkt 49; rd skr. nr 5 1941, punkt 41) har därför kunnat igångsätta sin verksamhet först i februari 1947. Under mellantiden har det behov, som centraldepån avsetts skola fylla, tillgodosetts genom centraldepåns filial i Kristinehamn, materialdepån för blinda kvinnors arbeten vid Tomtebodas blindinstitut och de blindas förenings materialdepå i Stockholm. I samband med att centraldepåns nybyggnader tagits i bruk har verksamheten vid de båda sistnämnda depåerna avvecklats, varvid personal och material i stor utsträckning överförts från dessa depåer till centraldepån.

För ett vart av budgetåren 1941/42—1946/47 har under rubriken driften av centraldepån för blindas arbeten anvisats ett obetecknat anslag av 95 000 kronor, varav 60 600 kronor beräknats till avlöningar och 34 400 kronor till omkostnader. Med hänsyn till dröjsmålet med uppförandet av centraldepåns byggnader har anslaget till en del kommit att disponeras för en mera begränsad verksamhet i samma syfte som den med anslaget avsedda.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (1947 års statsverksproposition V ht, punkten 62) har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 120 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 30 maj 1947 föreskrivit, att av anslaget högst 86 000 kronor må disponeras för avlöande av personal vid centraldepån och dess filialdepå i Kristinehamn samt högst 34 000 kronor för bestridande av dels blinddepånämndens omkostnader dels ock omkostnaderna för verksamheten vid nämnda depåer.

I skrivelse den 30 oktober 1947 har *statens blinddepånämnd* avgivit förslag till beräkning av förevarande anslag för budgetåret 1948/49. Nämnden har härvid beräknat medelsbehovet till 172 574 kronor 40 öre, varav till avlöningar 101 574 kronor 40 öre och till omkostnader 71 000 kronor.

Som motivering för höjning av lönekontot har nämnden hänvisat till bestämmelserna i gällande kollektivavtal och i övrigt åberopat, att nu utgående löner, särskilt beträffande kontorspersonalen, understiga de i allmänna marknaden förekommande. Nämnden har vidare framhållit, att erfarenheterna av depåns verksamhet under de första åtta månaderna givit vid handen att tillsättandet av ytterligare ett kontorsbiträde framstår som en tvingande nödvändighet.

Nämndens beräkning av de till omkostnader erforderliga beloppen framgår av följande tablå. I denna har för jämförelse intagits den av 1936 års utredning angående blinda och dövstumma gjorda uppskattningen av de årliga omkostnaderna, vilken lagts till grund för beräkningen i denna del av medelsbehovet för innevarande budgetår.

	Beräkning för 1947/48	Nämndens beräkning för 1948/49
Fria frakter till blinda hantverkare	20 000	30 000
Borststrätillverkningen	3 000	4 000
Transporter (jämförbart med bilens konto).....	2 500	20 400
Värme	1 500	4 000
Belysning och vatten	1 000	1 400
Porton	1 200	2 000
Telefoner.....	1 500	2 000
Städning och renhållning	1 200	2 200
Kontorsmateriel	1 000	2 500
Försäkringar	700	700
Diverse omkostnader	800	1 800
	Summa kronor 34 400	71 000

Nämnden har anfört, att kostnaderna för fria frakter till blinda hantverkare under år 1947 visat en väsentlig ökning, vilket bl. a. berodde på att en av depåns största leverantörer av borststrän icke längre kunde leverera sin tillverkning fritt Stockholm utan i stället beräknade sina priser fritt närmast fabriken liggande järnvägsstation (Bodafors). Dessutom måste vid beräkningen medtagas föreslagen ökning av fraktkostnaderna vid statens järnvägar, vilken ökning genomsnittligt syntes föreslagen till ca 22—25 procent. Nämnden framhåller vidare, att av förenämnda utredning medel icke beräknats särskilt för transporter av material till och från depåns närmaste järnvägsstation (Stockholms norra), troligen beroende på att utredningsmännen föreslagit anskaffande av eget transportmedel för depåns ifrågavarande körslor. Omfattningen av dessa transporter vore emellertid sådan, att — även om depån disponerade egen lastbil med chaufför — detta icke skulle vara tillräckligt. Enligt gjorda beräkningar skulle kostnaderna för egen lastbil med chaufför, ökade med de belopp som dessutom måste utgivas för lejning av åkare, väsentligt överstiga i tablån upptagen summa. Beträffande övriga omkostnadsposter har nämnden framhållit, att dess beräkning grundats på tillgängliga erfarenheter av driftkostnaderna vid depån.

Över blinddepånämndens framställning ha yttranden avgivits av statskontoret och statens lönenämnd.

Statskontoret har ansett, att då personalen vid centraldepån helt avlönas av statsmedel och depåns verksamhet omhänderhaves av en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd, lönesättningen bör bringas i närmare överensstämmelse med vad som i allmänhet gäller för statliga befattningshavare. Frågan härom borde emellertid göras till föremål för särskild utredning. Lämpligt syntes vara att även omkostnaderna inbegreps i denna utredning.

Även statens lönenämnd har framhållit, att skäl syntes tala för att en dylik utredning verkställdes. Innan så skedde borde dock en organisationsundersökning komma till stånd rörande depåns verksamhet.

Med anledning av vad sålunda förekommit har jag tillkallat förste byråsekreteraren hos statskontoret G. Britth för att verkställa en *översyn av personalorganisationen* vid centraldepån och dess filialdepå i Kristinehamn. Utredningsmannen har den 16 februari 1948 överlämnat utredning i ämnet.

Av utredningen inhämtas, att verksamheten vid depån f. n. omfattar huvudsakligen inköp, förrådshållning samt försäljning till blinda hantverkare av arbetsmaterialier erforderliga för deras verksamhet. Försäljning av färdiga arbeten, framställda av blinda, sker däremot i ringa utsträckning genom depåns försorg på grund av att de blinda hantverkarna under nuvarande förhållanden utan svårighet finna avsättning för sina produkter. Försäljningsverksamheten lär dock kunna beräknas i en framtid öka väsentligt i omfattning.

Vidare inhämtas, att blinddepånämnden genom förmedling av sin ordförande anlitat en organisationsexpert för uppläggning av inköps- och förrådsorganisationen samt fakturerings- och bokföringsrutinen.

Utredningsmannen framhåller, att först när resultatet av denna undersökning föreligger och organisationen av depåns verksamhet blivit klarlagd det synes bli möjligt att mera tillförlitligt bedöma den erforderliga organisationen och den löneställning befattningshavarna böra erhålla. I avvaktan på att denna undersökning blir slutförd finge det emellertid anses erforderligt att provisoriskt meddela vissa avlöningsbestämmelser. Härom anför utredningsmannen bl. a. följande.

Då det här gäller en verksamhet, som helt bekostas av statsmedel och ledes av en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd, kunde det i och för sig synas naturligt att på den personal vid depån, som icke åtnjuter avlöning enligt kollektivavtal, tillämpa statens allmänna avlöningsreglemente. Redan verksamhetens affärsrättsliga natur synes emellertid ställa större krav på en smidig och anpassningsduglig organisationsform än som torde kunna åstadkommas vid en tillämpning av nämnda avlöningsreglemente och inom statsförvaltningen gängse anslagsbestämmelser.

Det vill synas vara en lämplig anordning att för här avsedda, icke kollektivavtalsavlönade personal i huvudsak bibehålla den nuvarande anordningen med avlöning i form av arvoden och i övrigt tillämpa de avlöningsbestämmelser, som i kungörelsen nr 540/1947 meddelats för befattningshavare vid statens krisorgan. Genom däri meddelade föreskrifter skulle nu rådande ovisshet i fråga om löneavdrag vid ledigheter av olika slag undanröjas och semester- m. fl. förmåner uttryckligen angivas. Framhållas må, att dessa bestämmelser f. n. tillämpas icke blott inom de egentliga krisorganen.

I anslutning till det anförda framhålles, att den nuvarande löneställningen för den icke kollektivavtalsanställda personalen i stort sett synes böra bibehållas intill dess en definitiv reglering av löneförmånerna vid centraldepån blivit verkställd. Av praktiska skäl borde dock arvodesbeloppen anpassas till lämplig löneklass i allmänna avlöningsreglementet. Hänsyn borde härvid i görligaste mån tagas till de löneförmåner, som utginge till övriga befattningshavare i statens tjänst med motsvarande arbetsuppgifter.

I följande tablå angivas *dels* de beräknade årsbeloppen för nu utgående löner *dels ock* de av utredningsmannen för nästa budgetår föreslagna lönerna.

I de nu utgående lönerna har inräknats rörligt tillägg med 25,7 %, varjämte hänsyn tagits till att löneförmånerna för kollektivavtalsanställda befattningshavare numera höjts i jämförelse med vad som beräknades vid behandlingen av anslagsfrågan för innevarande budgetår.

	Befattning	Nuvarande lön	Föreslagen lön
<i>Centraldepån.</i>			
1	föreståndare	13 576	14 112
1	kassör tillika bokförare	5 657	6 816
1	kontorsbiträde	4 525	5 292
1	d:o	3 017	4 728
1	d:o ¹	4 525	3 000
1	d:o <i>Föreslagen ny tjänst</i>	—	5 292
1	föreståndarinna å avd. för kvinnliga arbetare ..	6 034	6 816
1	lagerbiträde å avd. för kvinnliga arbetare	3 394	4 260
1	lagerföreståndare å materialavd.	5 385	6 516
1	resande å försäljningsavd. <i>Icke tillsatt</i>	6 000	6 000
1	lagerföreståndare å avdelningen för färdiga arbeten ² (tjänstgör å lagret som leveransförman)	5 560	5 559
1	lagerarbetare å materialavd. ²	5 200	5 199
1	d:o å avd. för färdiga arbeten ²	5 080	5 199
1	d:o ³	4 898	4 710
	Kassakontrollant, siffergranskare, revisorer	1 500	1 500
	Kontorsbud och erforderlig extra arbetskraft.	2 400	3 000
1	vaktmästare tillika eldare	1 292	1 292
1	vid depån tjänstgörande nämndledamot	3 500	3 500
<i>Kristinehamnsdepån.</i>			
1	packmästare	4 525	5 448
1	kontorsbiträde	4 525	4 860
Summa kronor		90 593	103 099

Rörande den närmare beräkningen av de av utredningsmannen föreslagna lönerna torde jag få hänvisa till den framlagda utredningen, vilken kommer att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott.

Över utredningsmannens förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, statens lönenämnd och statens blinddepånämnd.

Statskontoret finner förslagen rörande avlöningvillkoren kunna godtagas som ett provisorium i avvaktan på resultatet av pågående organisationsundersökning. Ämbetsverket håller emellertid före att, så snart organisationsfrågorna blivit lösta, befattningshavarnas anställningsförhållanden — liksom även anslagsredovisningen — böra regleras i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om statens befattningshavare i allmänhet.

I fråga om det i utredningen beräknade beloppet till avlöningar framhåller statskontoret att, då behov av en resande på försäljningsavdelningen

¹ Tjänstgör f. n. 4 tim./dagligen mot avlöning av 250 kr/mån.

² Enligt kollektivavtal,

³ " särskilt avtal (synsvag).

knappast torde komma att föreligga under nästa budgetår, beloppet synes kunna nedsättas till i runt tal 97 000 kronor.

Statens lönenämnd har anfört följande.

Lönenämnden har i det stora hela icke funnit något att invända mot att avlöningsförhållandena för befattningshavarna vid centraldepån och filialdepån bliwa provisoriskt ordnade i enlighet med utredningsmannens förslag i avbidan på ett slutligt ställningstagande till frågan om tjänstemännens löneställning. Beträffande befattningshavare med skriv- och kontorsgöromål vill det emellertid synas lönenämnden, att avlöningsbeloppen, vilka enligt utredningsmannen borde avvägas efter den för ifrågavarande personalgrupp i kungörelsen 1947:436 fastställda befordringsgången, icke helt ansluta sig till den reglerade befordringsgångens bestämmelser. Vidkommande filialdepån i Kristinehamn har utredningsmannen lagt ortsgrupp 3 till grund för beräkning av lönerna för tjänstemännen vid depån. Med anledning härav må påpekas, att Kristinehamn fr. o. m. den 1 januari 1948 uppflyttats från ortsgrupp 3 till ortsgrupp 4.

Lönenämnden vill slutligen framhålla, att enligt nämndens mening spörsmålet om det slutliga ordnandet av befattningshavarnas lönevillkor snarast bör lösas.

Statens blinddepånämnd delar helt uppfattningen att anställnings- och avlöningsreglementen för centraldepåns personal böra utformas på ett sådant sätt, att såväl antalet anställda som deras löneförmåner smidigt kunna anpassas efter de speciella förhållanden, som kunna komma att utvecklas inom centraldepåns verksamhet. Då de löner, som föreslagits för depåns personal, mycket nära ansluta sig till det löneförslag, som depån upprättat, har nämnden ingenting att invända mot den föreslagna lönesättningen. Nämnden anför emellertid, att nämnden ansett sig böra vidtaga en förändring beträffande centraldepåns ledning, vilken kan förutses medföra ändring beträffande vissa lönebelopp.

Nämnden upptager i detta sammanhang frågan om ett fortsatt uppehållande av Kristinehamnsdepåns verksamhet. Nämnden framhåller, att av företagen undersökning framginge att fraktkostnaderna till samtliga destinationsorter, till vilka varor levererades från Kristinehamn, bli högre än om samma varor levererades från Stockholm. Då därtill komme kostnader för löner m. m. vore det uppenbart, att verksamheten i Kristinehamn innebure en onödig omkostnad. Nämnden anför vidare.

Med hänsyn till att god tid bör beredas för den anställda personalen i Kristinehamn att söka sig annan anställning samt det förhållandet, att filialen där under nuvarande knapphetsläge på material själv möjligen i någon mån kan bidra till anskaffandet av material genom förbindelser med enskilda affärsföretag och härigenom förbättra materialtillgången för de blinda hantverkarna, vill nämnden icke rekommendera ett omedelbart nedläggande av verksamheten utan föreslår, att denna sak bör anstå till utgången av innevarande år. Vid Kristinehamnsdepåns nedläggande komma såväl lönekostnader som den särskilda ersättning för frakt m. m., vartill Stockholmsdepån fått bidra med ca 10 000 à 12 000 kronor om året, att bortfalla. Givetvis komma kostnaderna för centraldepån i Stockholm att stiga i någon mån sedan Kristinehamnsdepån nedlagts genom ökade arbets- och fraktkostnader.

Departementschefen. Till följd av byggnadssvårigheter har verksamheten vid centraldepån för blindas arbeten under flera år måst bedrivas i provisoriska former. Centraldepån har först i februari 1947 börjat sin verksamhet i de för depån avsedda lokalerna. Det är naturligt, att man ännu icke i allo funnit den definitiva formen för verksamheten. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen pågår en organisationsundersökning rörande centraldepåns verksamhet genom tillkallad expert. Med hänsyn härtill har jag icke f. n. ansett mig böra föranstalta om någon ytterligare undersökning av nämnda slag. Jag vill dock nämna, att befattningshavare hos statens organisationsnämnd efter från socialdepartementet under hand lämnat uppdrag besökt depån och — utan att någon ingående utredning ägt rum — granskat dess verksamhet. Någoting anmärkningsvärt har härvid icke framkommit.

Innan nämnda organisationsundersökning slutförts och ytterligare erfarenhet vunnits, synes det icke möjligt att på längre sikt bedöma vilken personalorganisation, som erfordras för depån, eller hur verksamheten vid denna i detalj skall bedrivas. Tills vidare synas endast provisoriska lösningar kunna komma i fråga.

Spörsmålet om nedläggande av filialdepån i Kristinehamn har tidigare varit aktuellt. I 1941 års statsverksproposition (V ht, punkt 49) uttalade jag, att ett nedläggande av depån komme att medföra en relativt stor besparing. Å andra sidan framhöll jag lämpligheten av att utbygga ett system av filialer till centraldepån. Initiativet till dylika filialer borde emellertid tagas av centraldepåns ledning. Riksdagen (skr. nr 5/1941, punkt 41) delade i princip denna uppfattning men ansåg, att praktiska skäl talade för ett bibehållande av Kristinehamnsdepån till dess centraldepåns ledning på grundval av vunen erfarenhet hunnit bilda sig ett omdöme om behovet och lämpligheten av Kristinehamnsdepåns fortsatta existens. Frågan har härefter berörts i 1947 års statsverksproposition (V ht, punkt 62), sedan statens blinddepånnämnd i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår i likhet med statskontoret förordat depåns nedläggande. Föredraganden, statsrådet Mossberg, förklarade emellertid att han, med hänsyn till vad 1941 års riksdag uttalat i ämnet, funne ytterligare någon tids erfarenhet böra avvaktas innan frågan upptoges till behandling.

Statens blinddepånnämnd har nu ånyo föreslagit, att Kristinehamnsdepån skall nedläggas. Som skäl härför har nämnden åberopat, att vissa besparingar kunna göras om driften koncentreras till centraldepån i Stockholm. Enligt vad jag inhämtat innebär emellertid upprätthållandet av Kristinehamnsdepåns verksamhet vissa fördelar för den i Kristinehamn belägna skolan för blindas. Med hänsyn härtill och till svårigheten att f. n. bedöma huruvida filialdepåer i framtiden komma att visa sig erforderliga, anser jag mig icke nu böra tillstyrka, att Kristinehamnsdepån nedlägges.

Den för översyn av centraldepåns och dess filialdepåns personalorganisation tillkallade utredningsmannen har förordat, att tills vidare endast en provisorisk reglering beträffande denna organisation skall genomföras. Förslaget

innebär i stort sett, att de nu till annan än kollektivavtalsanställd personal utgående arvodesbeloppen skola anpassas till lämplig löneklass i löneplanen nr 1 samt att de bestämmelser, som meddelats i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 540) med vissa avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statens krisorgan, skola göras tillämpliga å ifrågavarande personal. Jag tillstyrker vad utredningsmannen sålunda föreslagit. Utredningsmannens förslag om de olika arvodesbeloppens avvägning anser jag mig kunna i stort sett godtaga. Jag vill dock erinra, att arvodena till personalen vid Kristinehamnsdepån böra jämkas med hänsyn till ändrad ortsgruppering. Med hänsyn till att i vissa fall i utredningsmannens förslag angivits lägre årslön än den nu utgående vill jag vidare framhålla, att avsikten givetvis icke är att löne-regleringen skall medföra sänkning av utgående lön.

Den föreslagna anordningen medför icke någon lösning av frågan om pensionsrätt för ifrågavarande personal. Om något fall, där pension anses böra utgå, skulle bli aktuellt, torde frågan få i särskild ordning underställas riksdagen.

Avlöningskostnaderna för personalen vid centraldepån och dess filialdepå under nästa budgetår ha av utredningsmannen i enlighet med de av honom framlagda förslagen beräknats till ca 103 000 kronor. I utredningsmannens beräkning har hänsyn tagits till blinddepånämndens framställning om inrättande av ytterligare en kontorsbiträdesbefattning vid centraldepån samt till en ännu icke tillsatt tjänst som resande å försäljningsavdelningen. Med hänsyn till vad som upplysts rörande arbetsbördan för den nu å centraldepån tjänstgörande personalen finner jag mig böra godtaga förslaget om inrättande av den föreslagna kontorsbiträdesbefattningen. I likhet med statskontoret finner jag däremot icke behov föreligga under nästa budgetår av en resande för försäljningsverksamheten. Kostnaden för denna befattning, 6 000 kronor, kan alltså utgå.

Medelsbehovet till avlöningar under nästa budgetår beräknar jag i enlighet härmed till (103 000—6 000) 97 000 kronor.

Med anledning av vad blinddepånämnden anfört rörande en planerad omorganisation av ledningen vid centraldepån vill jag påpeka, att hinder icke torde böra möta för Kungl. Maj:t att i ett dylikt fall medge omdisposition av i förevarande sammanhang beräknade löner.

Blinddepånämnden har till omkostnader för centraldepåns och filialdepåns verksamhet beräknat ett sammanlagt belopp av ca 70 000 kronor. För innevarande budgetår har beräknats ett belopp å 34 000 kronor. Sistnämnda belopp grundar sig på en mer än tio år gammal utredning, vilken nu torde vara starkt föråldrad. Beloppet har redan innevarande budgetår visat sig otillräckligt. Kungl. Maj:t har med anledning härav (prop. nr 163/1948, p. 5) föreslagit riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ytterligare 30 000 kronor till driften av centraldepån för blindas arbeten. En höjning av medelsanvisningen till omkostnader för nästa budgetår torde även vara ofrånkomlig. Jag anser emellertid sannolikt, att de av nämnden beräknade kostnaderna kunna något reduceras. Jag föreslår därför, att till omkostnader beräknas ett belopp av 63 000 kronor.

Medelsbehovet till driften av depån uppskattar jag alltså till (97 000 + 63 000) 160 000 kronor. Jag anser mig icke för nästa budgetår böra föreslå någon ändring beträffande formen för anvisande av medel för ifrågavarande ändamål utan föreslår, att medel till avlöningar och omkostnader fortfarande anvisas under ett gemensamt obetecknat anslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Majt måtte föreslå riksdagen

att till *Driften av centraldepån för blindas arbeten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av..... kronor 160 000

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lemme.